

ЛЮКО ДАШВАР



СЕЛО НЕ ЛЮДИ

ЛЮКО ДАШВАР



СЕЛО НЕ ЛЮДИ

КСД

Понад 500 тисяч примірників творів Люко Дашвар уже знайшли свого читача. Вона пише так гостро й пронизливо, психологічно і чуйно, що торкається струн душі кожного. Неможливо не співчувати її героям, як неможливо не звернути увагу на гострі, болючі, неоднозначні питання, які порушує письменниця.

Над селом зорі ясніші, у селі квіти пахнуть п'янкіше, сільські дівчата дорослішають раніше. Катерині лише тринадцять, а її серце належить чоловікові набагато старшому, та ще й одруженому. У селі все безпосередньо: якщо кохають, то вже до безтями, якщо ненавидять, то щонайзапекліше, якщо пробачають, то від щирого серця...

Історія, у якій любов і смерть, чистота і гріховність існують пліч-о-пліч — так близько, що стають невіддільними...



bookclub.ua

ISBN 978-617-12-9071-6



9786171290716



ЛЮКО ДАШВАР

СЕЛО НЕ ЛЮДИ

Роман

ХАРКІВ
2021 **КСД**

УДК 821.161.2
Д12

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

У тексті присутня ненормативна лексика

Дизайнер обкладинки *Вікторія Дорошенко*

Літературно-художнє видання

ДАШВАР Люко
Село не люди
Роман

В авторській редакції

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *К. В. Озерова*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *К. В. Єгорова*

Підписано до друку 03.08.2021. Формат 84x108/32. Друк офсетний. Гарнітура
«Literaturna». Ум. друк. арк. 15,96. Наклад 4500 пр. Зам. №

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24. E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у АТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61052, м. Харків, вул. Різдяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

ISBN 978-617-12-9071-6

© Чернова І. І., 2021
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2021
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2021



Розділ 1

Глухої, як баба Килина, вересневої ночі, коли мамка від втоми просто засинала під татком, а він, чортяка, все не вгамовувався, тринадцятирічна дочка їхня Катерина сиділа на колінках у траві за домом. Очі — якраз на рівні ремінця, яким затягував штани Роман, кремезний чоловік за тридцять, із загрубілими від важкого руками.

Катерина витерла губи, спитала:

— То це і є любов?.. Слизька...

Роман знітився:

— Це... чоловіче молоко.

— А казали... любов.

— Іди... — наче батоном ото.

— Піду... До побачення, дядечку.

— І чого ти мене дядьком звеш, Катерино?

— А як мені вас звати? Ви ж дорослий, а я малолетка.

— Іди, — повторив і сам пішов.

А вона ще довго не йшла. Рукою по траві — роси повні долоньки. Умитися лишень вистачить, а хотілося напиться.

— І що воно тепер у роті? Днів зо два відпльовувати ту любов.

Пішла врешті до хати. Повз мамку під татком. Мамка аж прокинулася.

— Доню, а чого це ти досі не спиш? Завтра ж до школи рано...

А ліжко під мамкою й собі підтверджує: ра-но, ра-но...

— Та нічо'... Не просплю.

Уся Шанівка у свідках: сонцю ще ніколи не вдавалося мамку розбудити. Завжди вона попереду. От і сьогодні: надворі тільки сіріє, а мамка вже підскочила. Татка у бік:

— Льончику, сьогодні ж наша черга до череди. Гайда, гайда!

— Устаю вже...

А мамка собі далі. Усіх по ранжиру:

— Катю! Вставай, доню. Допоможеш таткові. Я до курей, потім у контору. Казали, може, олії за трудодні дадуть чи цукру. Льоню, свиням даси?

Тато — ноги вже в штанях, а в голові одне:

— А поїсти?

— А тобі б усе їсти! — мамка сміється. — Буде, буде...

Я тільки до курей гляну.

І знову доньці:

— Катрυσю! То допоможеш таткові?

Довелося оченьки розплющити.

— Мамцю, ти ж казала, щоб до школи...

І татко:

— Та чого їй плентатися? Мені зовсім не довіряєш?

Глянув на мамку спідлоба, дверима — грюк! Свиням те грюкання — бальзам на п'яточки. Татко — грюк, вони у відповідь — рох-рох, мовляв, не барися, мерщій до нас, ми за ніч зголодніли, хоч і не схудли.

Мамка на постіль сіла, Катерину обійняла і на вушко:

— Як не підеш із батьком, знову нап'ється... Корови розбредуться, сусіди скаржитимуться... Ану кажи, які у вас сьогодні уроки? Важливі чи не дуже?

— Уроки як уроки...

— То що?..

— Мамо...

— От біда! Добре вже, збирайся до школи.

— Мамо...

— Та нічо'... Може, якось воно й пронесе. Якщо Ромка до батька не приплентається...

— Дядько Роман казав, що треба трактора терміново зібрати, — ляпнула дівка і язика прикусила.

Мамка з подивом:

— І звідки?..

— Ішла від Людки, а біля кіоску мужики тирлувалися.

Почула...

— Отож, доню, біля кіоску. Я б тій Тамарці-бізнесменці всі патли повискубувала. Зараза...

— Зара-а-за! — Катерина — ноги з ліжка. Зойкнула: у п'ятку мов гвіздок хто забив.

Мамка з кухні глянула:

— Доню, ти що, боса швендяла?

— Та нічо'...

Дошкандибала до шафки, у шухлядці голку знайшла. Татків одеколон «Лісова пісня» теж згодився. Залила ним усю п'ятку, голкою скабку виколупала, а зверху знов одеколоном. Краса... Татко з двору зайшов — задихнувся:

— Аби добро переводити!

— Та вона лікарем буде, не інакше... — мамка сміється.

— Лікарем... — татко яешню із салом бачить, а тхне вона йому «Лісовою піснею». — А їсти тепер де?! На дворі?..

— Льоню, вже пів на шосту. Не барися, любчику. До череди треба... — мамка вміє вмовляти лагідно.

До шостої ще хвилин двадцять. Мамка з татком із дому здиміли, а в Катерини ще — справ і справ. Води зігріти,

вмитися, запхати у маленький поліетиленовий пакет «Adidas» босоніжки, смугасту хустинку, який-не-який гребінець із дзеркальцем на ручці... ну й книжки із зошитами, якщо увійдуть. А ще ті коси...

Розплелася. Волосся ноги лоскоче. Катерина бідкається:

— Чи обрізати, поки мамки нема?..

І обрізала би, та знадвору чути:

— Ка-атя! Кать! Ти до школи підеш?

Катерина з дому вискочила:

— Люд! Зайди! Я зараз...

Біля хвiртки — руда Людка при повному параді. У голові дві дивовижні заколки, кожна з картоплину завбільшки: одна на маківці, друга на потилиці. А з-під заколок рідке руде волосся стирчить. Губи червоним наведені, спідничка коротка. Якби не чоботи гумові — картинка. Катерині заздросці аж дух забили.

— Людка... Ти така красива...

— Цілий ранок збиралася! — Людка дівка серйозна. — А ти? Чекати не буду...

— Будеш, будеш... Та ходи сюди. Я швидко.

Людка заколки помацала — на місці. По вулиці оком пройшлася... Онде Сашко із Сергієм ідуть! Чого ж їй у Катерининій хаті час гаяти?

— Тут почекаю. Збирайся скоріше.

Як для Людки з Катериною, то й Сашко, і Сергій — хлопці дорослі. Уже по п'ятнадцять обом. У школі кажуть, усіх однокласниць устигли перемацати, а може, й того більше.

Людка оченятами стрельнула: і Сашко симпатичний, і Сергій незгірший. Якби ж то їй вибирати! Сашко, хоч і невисокий, зате міцний. А очі... Такі ясно-сині, такі глибокі... Як озера. Та й ніс — нічого, не картоплина. А Сергій, той вищий. І волосся в нього в'ється. І голос красивий, коли матюки не гне. Ет, якби ж то Людці вибирати!

— Привіт, джентльмени. Куди зібралися? — Люд-ка аж занадто голосно вигукнула, навіть Катерина в хаті почула.

У Сашка із Сергієм зранку серйозна розмова. Так захопилися, що Людчине вітання збило їх із пантелику.

— Що? — Сашко аж зупинився. — Людка нам щось крикнула?

Сергій іще на своїй хвилі.

— Саня, я от думаю... Спочатку треба дівку знайти... Щоби погодилася. А потім уже... З тим парафіном... У тебе свічки вдома є?

— Не знаю... — Сашко до Людки обернувся. — Люда! Ти нам щось казала?..

Людка чогось розгубилася.

— Вам... Кажу, привіт, джентльмени...

— Знову книжок начиталася?! — розреготався Сашко, а Сергій — руками по матні:

— Джентльмени мають члени! Ти про це, Людка?..

— От дурний! — Людка ледь од сліз утрималася. Хвірткою грюк — і до Катерини в хату.

— Ти скоро?!

Сашко штовхнув Сергія.

— Навіщо ти так?.. Вона ж мала.

— Мала?! А губи вже намазала. І спідниця — аж труси видно.

— Які труси?

— Червоні, — збрехав Сергій і оком не повів. — Не віриш, задери і перевір.

— Пішли... — Сашко на Катеринин дім глянув. — А от, приміром, Катька... Заради неї можна спробувати... того... з парафіном.

— Тоді Людка — моя! — Гоц — і є рішення в Сергія.

— Тільки підготуватися треба. Так усе зробити, щоби вони не втекли, — Сашко йому.

— Саня! Коли вони побачать оте диво... Вони помруть од щастя.

Катерина швидше би зібралася, але ті Людчині заколки... Стоять перед очима, хоч лусни. І так Катерина косу крутила, і сяк... У дзеркало гляне й зітхне: одне слово — малолетка.

Врешті вийняла з пакету «Adidas» смугасту хустину, обмотала косу... Ну, нібито й нівроку. А тут і Людка:

— Ти скоро?!

— Ідемо.

Катерина — пакет у руки, ноги — в чоботи гумові.

— Людка, а ти босоніжки часом не забула?..

— Чого б це?..

* * *

Шанівка так ловко причаїлася у низині між пагорбами, наче од ворогів ховалася. Здавалося, впадеш сюди з неба — так навіки й залишишся. Аж ні.

За Шанівкою — три ґрунтові дороги. Після дощу всі три — суцільне болото. Однією підеш — за п'ять кілометрів потрапиш до сусідньої Килимівки зі школою, куди шанівські діти бігають, та облізлим клубом, де дядько Степан вечорами п'є горілку з мужиками, а як нап'ється, то горлає:

— Усе! Крапка! Тепер — тільки пісня!

Баби дочекатися не можуть, коли ж він, аспид, уже наклюкається, бо після того дядько Степан хапається за акордеон і таке виробляє, що сльози самі котяться.

— Ой ти, дівчино, з горіха зерня... — ридяючим різноголоссям підспівує вся Килимівка, аж доки Степанова дружина Маруся, що у Килимівці вчителює, не схаменеться:

— Йой, бісів син! Уже й спати часу нема. Гайда додому. Завтра ж до школи.

І так виходить, ніби всім килимівцям на ранок до школи. Чи, може, у вчительки Марусі просто голос грізний, бо після її слів пісня гасне і село німіє.

Друга дорога веде до розвалені ферми, де колись, мамка казала, три тисячі корів ревли, їли комбікорм, доїлися та давали роботу тоді ще великій Шанівці.

За фермою — глиняна мазанка глухої бабки Килини, і другу дорогу ще видно серед будяків — не тому, що шанівці полюбляють ходити до розтросченої будівлі та згадувати добрі часи, а тому, що дня не минає, щоби хтось із них не завітав до баби Килини.

— І як її, стару відьму, земля тримає! — дивується мамка, а в самої як одного дня рука чогось розпухла, то не до фельдшерки Віри у Килимівку помчалася, а до баби Килини. То ж бо й воно.

Третя дорога незабаром уже стежинкою стане. Ніхто із шанівців не розуміє, хто й навіщо проклав свого часу цю колію до кургану, що височіє біля села. Навіть баба Килина каже, що як була ще малою, так шляху до Килимівки і до ферми не було, а от широкий шлях до кургану вже був.

Катерина любить набрати повну кишеню насіння, видертися на маківку кургану й лузати. І — щоби нікого поряд.

— Увесь світ перед очима! — шепоче собі та роздивляється. — Онде Килимівка, ліс, озеро... Там бабка Килина... А он татко з дядьком Романом п'ють під комбайном. Господи, а якою ж великою була Шанівка...

Так і є. Шагреневе зменшення Шанівки з кургану добре видно. Життя тліє на єдиній кривенькій вулиці імені Леніна: до неї з двох боків притулилися півтора десятка домів, Тамарчин кіоск, постамент, на якому колись гіпсова колгоспниця з гострим серпом стояла в позі ніндзя. Поряд — господарство шанівського магната Залусківського: контора, олійня, три трактори, комбайн, вантажний

ЗІЛ і кроляча ферма. От і все. А далі глянеш — пунктиром прориваються з бур'янових хащ остови покинутих хат, колишня шанівська школа, розтягнута по цеглині, глибоченна яма, яку колись вирили, аби шанівським дітям басейн облаштувати, бетонні стіни будинку культури й магазину. Катерині чомусь особливо магазину шкода.

— Може, люди пішли, бо магазин закрили... — думає.

Катя з Людкою вийшли за село і стали. Людка вкотре помацала заколки й зиркнула на подругу:

— Ти якась не така...

— Та думаю... Може, не до школи...

— А куди?

— До баби Килини.

— Стиць, моя радість! Я тебе чекала...

— Людка, мені треба.

— Якась ти не така...

— Мені треба...

Людка згадала, як цілісінький ранок наводила красу, щоби шокувати хлопців у школі. Невже дарма?! Через цю вперту Катьку ані Людчиних заколок, ані спіднички ніхто не побачить, бо йти до школи без подруги Людці зовсім не мріялося.

— Катрусю... Благаю. А потім я з тобою до Килини.

— Хай так.

Дівчата ступили у багнюку, що вела до Килимівки, години зо дві місили її, але до школи майже вчасно прийшли, ще й із ногами непотомленими. Звикли.

Килимівська школа нахабно займала один із найкращих будинків села, що зберігся ще з довоєнних часів. Казали, свого часу тут, на двох поверхах кам'яної будівлі, у всіх її дванадцяти кімнатах із пічним опаленням, розміщувалася сільська лікарня.

— А от і брехня! — не вірила Катерина. — Де ж стількох лікарів набрати? Онде тітка Віра, фельдшерка килимівська. Сидить у ФАПі, як музейний експонат. Одна на всі десять квадратних метрів. Хоч би хто зайшов.

— Якщо ти, Катерино, будеш так часто уроки прогулювати, то доведеться школу до приміщення ФАПу переводити, — відповідала на уроці історії вчителька Марія Іванівна, яку позаочі всі звали просто Марусею.

— Хіба я одна, — протестувала Катерина на Марусині закиди.

— То ж бо й воно, — відповідала Марія Іванівна на уроці математики. — У класі всього вісім голів, та й ті — відсутні.

— Ми з мамкою картоплю копали, — виправдовувалася Катерина.

— А після школи картопля не копається?.. — запитувала Марія Іванівна на уроці фізики. — Не можу ж я проводити уроки, коли у класі двоє чи троє учнів.

— Хіба я винна, що інші не ходять? — дивувалася Катерина.

— Учися за себе відповідати, — одказувала Марія Іванівна на уроці англійської. — Невже хочеш у Шанівці залишитися й коровам хвосту крутити?

— Не хочу, — лякалася Катерина.

І може, саме після суперечки із Марусею якимось запитала... Та не себе.

— Людка, ти ким будеш?

Людка до дорослого життя готувалася серйозно.

— Я буду королевою Шанівки, — відкрила таємницю. — Тільки... цить! Нікому.

— Королевою... Це як?

— У мене буде бізнес, як у Тамарки з кіоску. Красива я буду, як... квітка. Чоловіком у мене буде найкращий шанівський хлопець.

Катерина перебрала у голові всіх шанівських хлопців і розреготалася.

— Людка! Таж у Шанівці їх усього двоє: Сашка, дядька Романа син, і Серьога Тамарчин, матюган чортів.

— От! Бач! Є над чим думати.

— А ти вже й думала?

— Боже, та я ночами не сплю... Тільки про це! Мабуть, треба Сергія окручувати. Усе ж Тамарчин син. Кіоск мають... Буде мені фундамент.

— Ти... його... любиш?

— Здається... Як його побачу... слина в роті. Чи навпаки — пересихає.

— Це і є любов?

— Я й сама не знаю. Здається, так...

Катерина пригадала ту розмову сьогодні, і не тому, що минулої ночі дядько Роман спантеличив її душу.

Дівчата вже сиділи на траві біля школи та перевзувалися: скинули чоботи, витягли з пакетів босоніжки. Наголо стрижене пацаня з першокласників дзвінко загорлало:

— Королеви! Королеви! Кришталеві черевички взувають.

— Так... у роті воно гидко, — пробурмотіла Катерина, а Людка засміялася й ізнову:

— Якась ти не така...

— До Килина треба.

— Та буде тобі твоя Килина. Сьогодні всього три уроки, — Людка підхопилася з трави першою. — Пішли гризти граніт.

— Погриземо, якщо Маруся прийде, — відповіла Катерина.

Маруся копала картоплю на городі й тихо лаялася:

— От виродок! Знав же, що картоплю треба копати! Куди чорти занесли?! Я тут одна карячуся, у школі діти

чекають, а воно десь вештається. Ну, Степане! Чекай! Тільки повернися... Буде тобі й чарка, і пісня!

* * *

Понад годину всі вісім голів сьомого класу Килимівської школи нудьгували на шкільному подвір'ї.

— Та не буде Марусі, відповідаю! — сказала Наталя, худа, довга як паля дочка килимівського ветеринара.

— І чого ми приперлися! — зітхнула Катерина.

— Тепер пріться назад у свою Шанівку! — плюнув відмінник і падлюка Вадька.

— Пішов ти! — крутнулася Людка. — Чого шанівських чіпаєш?! От ми з Катькою наших хлопців гукнемо, вони вам пики натовчуть!

— Щось я у Шанівці нормальних хлопців не бачила, — уїдливо встряла Галка.

— Це у вашій Килимівці — жодного джентльмена, — огризулася Людка.

— Ця дурнувата знову на своїх романах зациклилася, — махнула рукою Наталя. — Ну, все. Я пішла додому. Мені батько з міста привіз касети з фільмами...

— Оце так диво! Увесь клас зібрався, а Марусі немає. От завтра припреться до школи і не повірить, що ми всі були, — сказала Катерина.

— Точно! Нізащо не повірить! — підтвердив Вадька. — Гей, дівчата! А пішли за село, у балку.

— Навіщо? — Наталя зупинилася.

— У мене пляшка є. Покайфуюмо.

І всі вісім голів сьомого класу Килимівської школи знялися з місця та за мить зникли в кінці вулиці.

— Самогон! — Вадька висмикнув із пакета літрову пляшку з-під ситра. — За початок навчального року!

— Дурник! Уже середина вересня, — зареготала Наталя. — А з чого пити будемо?

— А з моїх долонь!

— У тебе руки брудні...

— Дівки! Не вередуйте мені. Я у класі — єдиний мужчина. — Вадька відкрутив кришечку. — Хто перший?

За пів години на дні пляшки бовкалося грамів сто каламутної рідини. Дівчата сміялися, хоч і не знали з чого. Вадька простісінько з пляшки вилив у рот залишки самогону, покрутив у руках кришечку, закинув у траву.

— А як не доп'ємо... Чим закриєш? — Людка поповзла по траві.

— Та вже допили. Ой! Людка, а в тебе щось видно.

Людка обернулася. Сіла на траві. Спідницю потягнула, та аж тріснула.

— Що ти брешеш! Я в трусах! І не заглядай куди не треба!

— Дівчата... У Вадьки щось у штанях стирчить... — Галка ледь язиком ворушила.

Вадька опустил голову й довго дивився на свої штани.

— Що треба, те й стирчить... Ви як хочете, а я до хати. Щось мені погано.

— Сам висмоктав більш як пів пляшки і хоче, щоб йому добре було, — сказала Наталя.

Катя з Людкою вибиралися з Килимівки городами.

— Тільки б Марусю не зустріти, — твердила Катерина. — Із рота тхне, наче з Тамарчиного кіоску.

— Тільки б хлопців шанівських знову побачити, — товкла Людка. — Кать! Я ж... Ти дивись! І заколки... І спідниця нова...

— Людка, ти красива, — сказала Катя. — Мені такою ніколи не бути.

Людка глянула на русяву довгокосу подругу.

— Будеш! — винесла вирок. — Тобі не вистачає... ліфчика!

Катерина притисла руку до грудей — і сама злякалася.

— Уже треба?..

За Килимівкою дівчата сіли в траву — перевзутися.

— Людка, я так їсти хочу... Як за двох! — поскаржила-ся Катерина.

— Може, ти вагітна? — серйозно спитала Людка. — Я читала про одну жінку в Індії. Вона завагітніла від думок про любов. Ой, Катька! Я так боюся завагітніти! Весь час про Сергія думаю. Чуєш? У мене яйця варені є і хліб зі смальцем. Будеш?

— Буду...

Катерина геть усе з'їла.

— Люд, а про вагітність ти серйозно?..

— От прийдемо додому, я тобі дам той журнал почитати.

Людка витерла долонею босоніжки, сховала їх у пакет і глянула на дорогу. З Килимівки прямували Сашко із Сергієм. Якраз до них.

— Кать! Посидьмо ще трохи. Онде наші хлопці йдуть зі школи. Вийде так, що ми на них не чекали, а просто сиділи. Додому разом підемо. Га?

— Людка, ми ж домовилися. Мені до Килини треба...

— Та буде тобі Килина. Посидь... Ти мені скажи: чи в тебе поїсти нічого не було, чи ти просто мого хотіла?

— Є... Я просто... для Килини. Не з порожніми ж руками...

— Чого тобі від бабці треба?

— Та так... пусте.

Сашко із Сергієм шанівських дівчат запримітили здалеку.

— Саня, це доля, — сказав Сергій. — То як? Мені Людка, тобі Катька?

— Домовилися, — кивнув Сашко. — Тільки спочатку треба їх підготувати.

— Саня, ти мене задрав! То «нам треба підготуватися», то «їх треба підготувати». Ми так ніколи не зберемося. А життя собі йде, між іншим.

— Спокійно. Ми швидко підготуємося.

— Швидко... Ми навіть свічок не купили в Килимівці. От ідіоти!

— А у вашому кіоску свічки не продаються? — запитав Сашко.

Сергій на те:

— Ха! У нашому кіоску тільки самогонка та казьонка.

— Людка! Ну, ти сьогодні... прям королева! — Сергій сів у траву поруч. Обніматися лізе.

— Ну-у-у! Ще заколки покидаєш! — Людка плечиком хлопця відсунула й на Катерину гордовито — зирк! Мовляв, бачила!

Катерина з трави встала.

— Ну, я пішла...

Сашко з досади аж посинів.

— Кать, ти куди?

— Та... мені треба.

— Їй до Килини. Чуєш, Катю, а може, ми всі разом підемо? — Людка й справді почувалася королевою. Усіх, як пішаків, розставляла.

— Та ні, дякую. Сама піду.

Сергій — зирк на Сашка, мов ляпаса дав.

Сашко Катерину за руку — цоп!

— Та стривай... Куди? Ти що, хвора?

Катерина хлопцю в очі глянула і — дрижаки по спині.

— Саня... Ти на батька схожий.

Сашко руку відпустив. Брови насупив.

— Та йди вже.

«Дядько Ромко теж так казав...» — без жалю подумала Катерина і — навпростець до глиняної мазанки Килини. А позаду — Людка:

— Ну що, джентльмени? Шануймося, бо ми шанівські! Ходімте додому. А Катька потім прийде.

Яка різниця, де болото місити — на дорозі чи в полі? Катерина йшла полем, миші шаруділи під ногами, а вона й не чула. Усе думала: яка ж вона, та страшна баба Килина, про яку все село з переляком говорить. Мамка казала, худа і чорна, як зараза, глуха навіки — можна стати за її спиною і кричати щодуху, а баба достоту не почує. А от як перед Килинині очі — то баба все з вуст прочитає.

— І все чисто лікує? — питала у мамки Катерина.

— Та якби ж тільки лікувала, доню, — мамка полохливо. — Вона ж віщує... А це гріх!

— А хто каже, що гріх?

— Раїса, мати Сашкова. Вона ж раз до Києва їздила на медичну консультацію, а замість того півночі у Лаврі до святих мощей у черзі простояла. Та з людьми поговорила. Приїхала й каже: точно — гріх.

— Мамцю, а чого ж ти сама до неї бігаєш?

— Я по ліки, доню, а не по долю.

«Чого мене до баби тягне? — Катерина аж зупинилася. — Ні ліки мені не потрібні, ні доля. Я ж не Людка, я ще й сама не знаю, ким буду».

Глянула — сонце за полудень, попереду вже видно Килинину мазанку, а праворуч — рукою подати — курган.

— Заскочу на курган на хвилю, — сказала собі. — Може, й передумаю до Килини пертися.

Із самого ранку Катеринин татко Льонька гарно вмовляв дружяку Романа піти з ним за сільською чередою. Навіть приховану від дружини Дарини пляшку показував.

Ромко шукувся, очі відводив і все торочив:

— Та не можу. Мені Залусківський наказав трактора полагодити.

— Ромка, ти ж мене знаєш, падло! Я ж сам пити не можу. Я не алкоголік! — Льонька не злився — бентежився: що з Романом? Біда?

— Давай іншим разом... — Роман сам не свій, очі долу, мнеться, як свіжа шкіра.

— Отак мені череду перегадити! — Льонька плюнув і пішов до корів. — Ану мені! Тварюки! Гайда! Гайда!

Батогом спересердя так крутонув, що і власній жопі дісталось.

— І що воно за день?! Не день — «Лісова пісня»!..

Роман провів Льоньку поглядом, сів біля постаменту, на якому колись колгоспниця із серпом стояла.

— Чи й справді трактора подивитися?

А тут і Залусківський чеше.

— Романе, йди. Робота є. За курганом копу сіна склали, знаєш?

— Сам складав. Як не знати. Аж п'ять літрів олії заробив. Оце мащуся тепер щодня від щастя.

— А ти за копу мільйона хтів?! Кажі — будеш робити чи інших пошукати?

— А що робити?

— Копу стерегти. Якись чужі курви приловчилися сіно красти.

— Давай рушницю...

— Може, автомат?.. Здурів! Так іди.

— А скільки...

— От вам би всім одне — скільки та скільки. Йди! Не скривджу.

— Зараз кажі, бо в мене й удома справ вистачає.

— Десять гривень за ніч.

— За ніч? То чого мені серед білої днини туди пертисся?

— Ну, того... Не за ніч, а за добу.

— Тоді хай двадцять гривень. Скільки мені там тирлуватися?

— Та тижні зо два. Йой! Чотирнадцять діб, та по двадцять гривняків. Ти мене розориш, Романе! Ні, мабуть, не треба, — махнув рукою Залусківський.

— Е, стій! А давай без грошей.

— Без грошей? Давай! — повеселішав Залусківський.

— Трактора даси. Я поле своє виорю. Озимину засію.

— Хай буде, але на своєму пальному оратимеш!

— Добре, — Роман відштовхнувся від постаменту, підвівся. — То я пішов?..

— Поїсти із собою візьми. І щось тепле. Ночі вже холодні.

— От який ти в нас дбайливий, Залусківський! — осміхнувся Роман.

— Атож! Що би ви без мене робили. Повиздихали б! — образився Залусківський.

Роман махнув рукою, пішов до хати.

— Рай! Збери щось поїсти. Мені роботу дали!

— Із грішми?

Романова жінка Раїса якраз капусту шаткувала: на столі гора порубаних качанів, на підлозі — ще голівок із тридцять.

— За трактора домовився. Та збирай уже.

Раїса руки від солі об фартух витерла:

— Таж хліб тільки післязавтра привезуть.

— Сама зліпи! Не безрука! — скрипнув зубами Роман.

— Зараз зліплю. А що за робота? — Раїса язиком плеще, а руки вже працюють: борошно дістала, яйце вбила, сілки трохи, водички. Буде балабуха.

— Вигідна. Копу Залусківського біля кургану стерегти. Два тижні. Трохи покручуся, а потім Сашко мене підмінить, а я — на наше поле. Треба ж йому раду дати.

— А чо' ту копу стерегти?

— Чужі курви сіно крадуть.

— Отакої! Весь час крадуть, а Залусківський не біднішає. Щось воно не те...

— Що ти, бабо, знаєш? Давай балабуху, йти треба.

Роман грюкнув дверима, а Раїса вслід чоловікові у двері:

— Стережися, Ромчику!

І не обернувся.

Раїса зітхнула. Руки капусту мнуть, а думки далеко. Шістнадцять рочків тому побралися, на весіллі вся Шанівка горлала:

— Оце Ромкові пощастило. Має Раю, а то — рай!

І не задурно кричали. Повногруда, русява Рая не тільки Романові здавалася беззаперечною перепусткою у щастя. Рая й сама вірила: вона, Роман, хатинку побудувати, дитинку мати... Хіба не щастя?

З хати й почали. Нову самі будували, у дідовій старій ночували. Раїса з ферми щодуху мчалася: води наносити, їсти наварити, курям дати, попрати все, а потім до ночі цеглу Ромкові подавати, цемент із піском та водою у відрі місити. Зупинялися, коли падали. Ромко спав просто на підлозі, а Рая поруч мостилася. Сяде навколішки, рядно під зад, табуретку підставить, руки на неї покладе, а на руки голову опустить. Оце й увесь сон. Сама виметикувала: руки й ноги затерпнуть, не захочеш, а прокинешся вдосвіта. І знову — курям, на ферму, додому, води наносити, наготувати, попрати, а потім до ночі — Ромкові цеглу подавати, цемент із піском та водою... Ось він, будинок! Чотири кімнати на трьох. І комірчина. І кухня літня. І город — двадцять соток.

— І синок у нас не пройдисвіт. Добра дитина. А щастя чо'сь...

Раїса зітхнула, зиркнула на кляту табуретку. Як спала навколішки, так сотні разів лобом об неї билася.

— Якби Ромка не пив... — загадала за звичкою — і раптом аж сіла на ненависну табуретку. — Оце! Таж уже третій день тверезий... Чого б це?..

Тверезий Роман сів біля копи Залусківського і відламав шмат балабухи. Відкусив і виплюнув.

— От зараза! Солі кинула, як молода.

Глянув: а хто це полем іде просто до кургану? Може, ті самі чужі курви знахабніли вкрай?

Упізнав іздалеку — і аж захлинувся.

— От йо... Проходу не дає!

І — за копу. Сховався, а очей відвести не може.

— Чо' це я на дитину намовляю?.. Сам, старий козел, із глузду з'їхав. Занапастив дівчину. Льонька мене вб'є... Точно вб'є.

Катерина дійшла до підніжжя кургану, щоботи скинула й подерлася на верхівку босоніж. Усілася на висоті, але на світ, як раніше, не задивлялася. На Килиніну мазанку все зиркала.

— То йти чи ні? Хто би підказав? І що я бабі скажу? Добрий день, я сама не знаю, що зі мною? А баба мені відповідь: то йди геть, малолетко. Як сама не знаєш, звідки я можу знати?!

Висмикнула Катерина з волосся смугасту хустину, коси розплелися. Вітер дмухнув — захвилювали коси, оповили тоненьку фігурку, мов таємниця.

— Йо... Та що ж це зі мною робиться?! — шепотів під копою Роман, марно намагаючися вгамувати бажання. — Ні, ні... Йди вже! Йди геть!

Катерина підхопилася, ніби його слова почувла.

— Пиду...

I — бігом із гори. Співає:

Ой летіли дикі гуси,
А за ними і Катруся!
Ой летіли, гелготали,
Милій Катрі щастя дали!
Ой-йо...

Ти тримай його, дівчино,
Не в кишені і не в скрині!
Пригорни його до серця,
Хай воно від щастя б'ється!
Ой-йо... Йо!

Чоботи під курганом — чекають собі. Катерина в чоботи вскочила, аж раптом... Шурх, шурх у копі.

— Гей, хто тут є?! Це копа Івана Залусківського... Усі знають....

Тихо.

Дівка плечима знизала, пакет підхопила.

— Отак завжди. Здалося... Піду.

— Иди, йди... — молив під копою Роман. — Геть, геть...

Катерина йшла неквапно. Зупиниться, квітку зірве, знову рушить.

Баба Қилина гріла старі кістки на сонці біля мазанки. Поряд нерівно дихали два старезні, як сама Қилина, пси.

— Рудий! Чубчику! Гости до нас, — мовила Қилина.

Пси слухняно підвели голови — і знову опустили: мовляв, із такою гостею, бабо, ти й без нашої допомоги впораєшся.

Катерина й до того ніби через силу до мазанки йшла, а псів побачила, то й зовсім зупинилася. Руки за спиною, губу закусила.

— Ходи, не бійся, — гукнула баба. — Що там у тебе?

Катерина руку з-за спини:

— Це вам...

— Квіти? — баба усміхнулася, як сонця в хмари налила. — Господи всемогутній... Дитино, мені вже років сто ніхто квітів не дарував...

Катерина розгубилася, очима — по бабиному подвір'ї.

— Таж у вас квітів повно...

— Е, то інше.

— А невже вам більш як сто років?

— Може... Та ходи вже, не бійся. Їсти хочеш?

— Їсти?... — дівка зовсім ні в сих ні в тих. — А я вам їсти принесла... Думала, може...

— То виймай, що принесла.

На дерев'яний стіл біля мазанки Катерина виклала десяток яєць, шматок сала і півлітровий слоїк сметани.

— Може, мало?

— Посидь. — Баба на палицю сперлася, на ноги немічні зіп'ялася, пошкандибала до мазанки. — А то й ні. Ходи сюди. Винось тарілки надвір.

Катерина до бабиної мазанки зайшла — аж подих дівці перехопило. Ікони на стінах, під іконами ладанки горять, між ними оберемки трав, і дух такий стоїть, що од щастя плакати хочеться.

— Отакої! Дівка стовбуром стала, — баба Килина Катерининою плеча торкнулася. — Спочатку поїж. Як за двох...

Краще б не казала. Де ті сльози взялися.

— Ой, бабцю Килино! Допоможіть... Допоможіть, бо вдавлюся.

— То ти мене знаєш?

— Вас усі знають. Хто кляне, хто боїться... Бабцю Килино... Хіба мені дитину зараз можна? Засміють...

Баба Килина посуворішала, тарілку з пиріжками Катерині в руки — тиць!

— От розкомандувалася! Сказано — спочатку поїж. Ходи, дитино. Сідай, зараз кручеників принесу.

І які ж то були крученики! Катерина один з'їла, другий, третього хтіла — рука не тягнеться... Соромно.

— Їж, Катрусю...

— І ви мене знаєте? — дівка третього крученика вхопила була, та після бабиних слів він у горлі й застряг.

— Іще вдавишся... — баба підсунула ближче тарілку з пиріжками, алюмінієвий бідончик із узваром.

Катерина їла, пила, й так їй затишно було у дивній оселі старої. А як їсти несила стало, зітхнула, на бабу очі підвела. А та ніби й чекала.

— От і добре. Ходім до хати. Хай нам святі пособляють.

* * *

Зайшли. Золоте світло, Катерині здавалося, не знадвору у вікна бризкає, а навпаки — з мазанки надвір. Сіла баба біля столу, свічку запалила, на Миколу Чудотворця перехрестилася, до Біблії поцілунком приклалася, та дівці:

— Сідай поруч. І мовчи. Не тре' нічо' казати. Знаю.

І голос Кишин тут, у мазанці, зовсім не такий, як надворі. Повторюється відлунням, наче не в тісній мазанці баба сидить, а стоїть посеред величезної печери.

Катерина не сіла — впала на лаву. На бабу дивиться — і страху нема, тільки передчуття дива дивного.

Килина очі заплющила, зашепотіла щось, однією рукою перебирає зілля на столі, другу під свічку підставила і віск на неї крапає, крапає. Аж — раз! Жбурнула Килина гарячий віск у зілля, шепотіти перестала, а очей не розплющує. Застигла, мов померла. Довго так сиділа. Аж доки віск не застиг у зіллі, наповнивши мазанку гірким, як полин, духом.

— От і все, — баба розплющила очі, накрила долонею змішане з воском зілля. — А тепер слухай. Душа твоя чиста розірвана навпіл, і не знаєш ти, що добре, а що зле. А як того не розумієш, то й бредеш навпростець, хоч шляхи

самі під ноги просяться. Ти дивишся навкруги — оце діло нібито добре, а придивляєшся — у багнуці воно втопло. І далі бредеш без кінця і краю. І ось — знову багнука. Ти руку простягла — та ні, це ж чисте озеро. А всі навкруги — сліпі! Сліпі й кричать тобі: «Багнука! Багнука!» А ти оглухни! Оглухни, дитино, бо якщо ні — брести тобі крізь життя навпростець до скону і щастя не мати.

Баба замовкла, зиркнула на Катерину спідлоба.

— Отакої! Ще мені сліз твоїх не вистачало.

А Катерина ридма ридає.

— Бабо... Бабо... Хіба після такого не заплачеш? Блука-ти до скону, щастя не мати... Що ж мені тепер робити? Жити як?

— А от і думай тепер.

Вони ще довго біля мазанки сиділи. Чубчик і Рудий ластилися до Катрусиних ніг, баба щось бурмотіла під ніс — чи співала, чи молилася. Уже й сонце до кургану впало.

— Бабо Қилино! Можна, я до вас приходити буду?

— Дитино, я двічі в одну долю не заглядаю. Більше ти від мене нічо' не почувеш.

— Хай. Я... просто так. Така ви віщунка... не страшна. Добре у вас. Можна? Може, колись про себе розкажете...

— Хочеш знати?

— Дуже хочу. Така ви, бабо, красива... Ох і красива ж ви, бабо! Як та ікона. Хоч молися на вас...

— Ну, приходь, поки я не сконала.

— Невже ви помрете, бабо?

— Та колись помру. Іди, доню. Тебе вже зачекалися.

Катерина згадала мамку з татком, Людку з червоними від помади губами, Сашка із Сергієм.

— Хто?! Хто мене зачекався?

— Сто сліпих і один видющий.

— Дякую вам, бабо Қилино. Рудий! Чубчику! До зустрічі.

Катерина вже відійшла від мазанки, зупинилася, до баби обернулася.

— Бабо, а що як я сама — сліпа? Якщо не побачу видюшого? Це ж так страшно, бабо...

— Та не страшно... Але й не просто.

— Ну, піду...

Катерина — ще крок. І знову — до баби з подивом.

— Бабо Килино... А казали ж — ви глуха...

Стара усміхнулася, приклала руку до вуха:

— Що-що?..

— Ох ви ж і хитрюща, бабо!

Розсміялася і побігла геть.

Баба Килина перехрестила дівча у спину, мовила:

— Як те сонце.

Катерина на поріг, мамка у сльози.

— І де тебе носило?! Усі діти як діти. До школи збігали і вже батькам на городі помагають, а ти...

— Мамо... Та кажи, я все зроблю.

— А вже пізно, любонько! Мамка твоя вже все поробила. І курям дала, і за свинями прибрала, і часник на зиму посадила, і борщу наварила, і твої штанці джинсові з вихилясиками попра. Де ти була, доню?

Катерина насупилася. Мамка від несподіванки аж руками сплеснула.

— Отакої! Від мамки секрети завелися. А Людка казала, ти до бабки Килини ходила. І чого? Захворіла? Так у мамки анальгін є, доню, а не всякі шепотіння. Випила б таблетку, і все. Чи як?

— Та не дійшла я до Килини.

— І де ж...

— На кургані сиділа. Чо'сь так сумно було.

— А від нудьги завжди сумно, доню. Треба було додому мчатися. Ми б тобі ту нудьгу враз зняли.

— Та ти кажи, мамо. Я все зроблю.

— Дитино ти моя золота. Ну, зроби... Зроби, якщо так.

— Кажи.

— Намий помідорів відра зо три. Будемо сік чавити.

Помідори чекали, поки їх помиють, на куцах у городі. Катерина підхопила відро, взялася рвати. А мамка з хати:

— То ти на кургані була?

— На кургані.

— І як там дядько Роман?

Катерина присіла за куц і почервоніла — помідори й ті блідіші. Добре, тільки вони й бачили.

— Мамо, я на кургані була.

— Я й кажу. Дядько Роман біля кургану копу Залусківського стереже від бандюг.

— Нікого я там не бачила...

— Отакої!

Вийшла мамка з хати, вулицю імені Леніна перейшла, біля Раїної та Романової огорожі стала.

— Раю! Рай! Чуєш?! Катерина моя на курган бігала, то Романа там не було. Чуєш?

Замість Раїси з дому вискочив Сашко. Мовчки — повз Дарину.

— І куди?.. — гукнула та.

— До копи, куди ж іще! — роздратовано крикнув Сашко.

— Оце діло! Гей, Сашко! Глянь, може, й мій Льонько там десь. А то... череда вернулася, а пастуха нема.

З хати визирнула Раїса.

— Та п'ють вони десь на пару!

Катерина з помідорами до півночі порпалася. Уже й татко, п'яний в димину, ввалився до хати, впав на підлогу посеред кімнати і, перш ніж захропти, вигукнув:

— Цить мені!

Уже й мамка збігала до Раїси сказати: чоловіки, скоріш за все, пили не разом.

— Ну, все! — Катерина відірвалася від пресу, руки витерла. — Мамо... Я до Людки збігаю.

— Доню, ніч надворі.

— Та я скоро...

Біля Людчиного дому на лавці сиділи сама Людка і Тамарчин Сергій.

— А я йому, бля, кажу... — почула Катерина Сергіїв голос. — Кажу йому: та ти здохнеш, паскудо, в тебе руки короткі, щоб мене трахнути! Ти уявила?! Га?!

Людка тоненько засміялася.

— Я в журналі читала... Так один чоловік...

І замовкла на півслові.

— О! Ка-атька! А чого це ти поночі вештаєшся? Добрих людей лякаєш.

Катерина стала коло лавки, плечем повела.

— І сидіть тут. Піду собі.

Сергій підхопився, Катерину за руку:

— Е, ні! Сідай тепер. Ти мені теж потрібна.

Людка брови звела:

— Це як?! Любов утрьох? А ти, Серьожа, не викусиш?! — дулю скрутила.

— От ви, дівки, дурні. Навіщо втрьох? Учотирьох — воно краще. Я з тобою, Катька із Сашком.

— Ви про що? — Катерина ніяк уторопати не могла.

— Е, дівки, то великий секрет. Ми із Санькою готуємо вам сюрприз. Ви прийдете і помрете від щастя.

— Куди прийдемо? — Катерина аж засміялася — так кумедно Сергій своїм секретом вихвалявся.

— А це поки що теж секрет. От і мучтеся тепер, гадайте, що круті хлопці для вас підготували.

— Боже ж ти мій, як цікаво! — Людка мрійливо закотила оченята. — Я вже не можу дочекатися!

— Терпіння май! — Сергій знов примостився біля Людки, обняв її. — М-м-м-м! Людка! Ти просто королева. І красива, і розумна. Журнали весь час читаєш.

— Ой, швидше б уже п'ятниця. Замовила Миколі, щоб нових журналів привіз. — Людка поправила заколки у рідкому рудому волоссі, запитала подругу: — Кать! Ти завтра до школи підеш?

— Не знаю...

Катерина вже зібралася була йти, коли з темряви виринув Сашко.

— Оба-на! А ось і Катькин кавалер! — вигукнув Сергій. — Де ти був, Саня?

— До кургану по темному ходив, як останній ідіот! — Сашко криво всміхнувся до Катерини. — От тобі, Катю, спасибі! До Килини вона йшла, на курган зайшла, батька мого не помітила... Зовсім сліпа чи вдаєш?!

— То дядько Роман був біля копи? — Катерина почервоніла, та ніч те вкрила.

— А де ж йому бути?!

— Вибач...

Сергій підскочив:

— Саня! Яке вибачення?! Хай Катька на сюрприз погоджується.

— Та не бризкай слиною, Серьожа, — Катька на крок відступила. — Пристану на ваш сюрприз. Добре вже, добре...

Сашко знітився.

— Добре, то й добре. Я додому... Катя, тебе провести?

— Ходім.

Ішли темною вулицею імені Леніна мовчки.

Нарешті Сашко кашлянув, обійняв Катерину.

— Можна?..

— Та хай... — Катерина всміхнулася, і Сашко враз став хоробрішим.

— Кать... Як мені буде шістнадцять, я на тобі женитися задумав.

— Ото дурний! — Катерина розсміялася.

— А що?.. Будемо спати в одному ліжку... Дітей заведемо. Порожній будинок відремонтуємо й житимемо... Я комбайнер нормальний, усі кажуть. Я з тобою... по-дорослому буду.

— Я оце «по-дорослому» щоночі вдома бачу. Таткові воно, може, й добре, а мамку шкода. Вона, бідна, за день накрутиться і проситься: «Льончику, любчику, давай спати», а він їй: «Та коли ти вже, їй-бо, наспишся, Дарино! Ану ходи до мене, бо як вріжу...»

— То твої... щоночі?

— Ну, майже... Одна радість — як татко п'яний. Приповзе, вирубиться, мамці — рай!

— А мій... маманю... не того. Ну, не дістає. Навпаки. Вона серед ночі, чую, шепоче йому: «Ромчику! Я ж знаю, ти не спиш... Ну, чого тобі ще треба?! Чого відвертаєшся?!» А батько: «Вигадуєш дурне! Утомився я, Раю. Не стоїть у мене».

— І чого підслуховуєш?

— А сама...

Катерина плечима знизала.

— Ну, я пішла... До школи завтра йдеш?

— Піду. Випускний клас. Тре' старатися.

— А куди після дев'ятого?

— Казав же, у комбайнери. У нас і поле своє є.

— Та знаю я ваше поле. Самі бур'яни.

— То ненадовго. Батько за трактор домовився. Зоремо, посіємося... Розбагатіємо. Ще бігатимеш за мною.

— От ти дурний! Одне в голові.



Дашвар Л.

Д21 Село не люди : роман / Люко Дашвар. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 304 с.

ISBN 978-617-12-9071-6

Над селом зорі ясніші, у селі квіти пахнуть п'янкіше, сільські дівчата дорослішають раніше. Катерині лише тринадцять, а її серце належить чоловікові набагато старшому, та ще й одруженому. У селі все безпосередньо: якщо кохають, то до безтями, якщо ненавидять, то щонайзапекліше, якщо пробачають, то від щирого серця...

Історія, у якій любов і смерть, чистота і гріховність існують пліч-о-пліч — так близько, що стають невіддільними...

УДК 821.161.2